

اخلاق اسلامی

www.kotab.ir

سرشناسه: مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ - ۱۳۵۸.

عنوان و نام پدیدآور: اخلاق اسلامی / مولف مرتضی مطهری.

مشخصات نشر: تهران: بینش مطهر، ۱۴۰۰.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۴۸-۹۴-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: اخلاق اسلامی

رده‌بندی کنگره: BP۲۴۷/۸

رده‌بندی دیوئی: ۲۹۷/۶۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۰۷۵۳۵

اخلاق اسلامی

مؤلف: متفکر شهید استاد مرتضی مطهری رحمته الله علیه

ناشر: بینش مطهر چاپخانه: مرکز چاپ و نشر اسراء

نوبت چاپ: اول- ۱۴۰۰ شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۴۷۰۰۰ تومان

* لطفاً نظرات ارزشمند خود را به دبیرخانه بینش مطهر یا به آدرس

hashemi4693@gmail.com ارسال نمایید.

* جهت راه‌اندازی طرح و هماهنگی امور مربوطه با دبیرخانه تماس حاصل فرمایید.

آدرس: تهران، خیابان دکتر شریعتی، نرسیده به میدان قدس، خیابان رضایی، خیابان جورابچی،

کوچه عابدی، بن‌بست اطلسی، پلاک ۹۰، مؤسسه فرهنگی بینش مطهر.

تلفن: ۰۲۱-۲۲۲۳۸۰۴۹ و ۰۲۱-۲۲۶۷۶۵۳۸ و ۰۲۱-۲۲۶۷۶۵۳۸

آدرس سایت: www.bineshemotahar.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول: مباحث مبنایی	
درس اول: بحران‌های معنوی و اخلاقی در عصر حاضر	۱۵
کدام سوالات انگیزشی و امتحانی	۱۵
ارزش نظری و ارزش عملی یک نظریه	۱۶
امکان یا عدم امکان تفکیک میان حقیقت و منفعت	۱۷
بحران‌های حل‌ناشدنی	۱۸
نمونه‌هایی از بحران‌های جهان امروز	۲۱
۱. روی آوردن به مخدرات	۲۱
۲. افزایش خودکشی‌ها	۲۲
۳. خالی ماندن ساعات فراغت	۲۳
۴. ازدیاد بیماری‌های عصبی و اختلالات روانی	۲۳
۵. عصیان جوانان	۲۴
۶. کمبود عواطف	۲۵
۷. از هم گسیختگی نظام خانوادگی	۲۷
۸. مسئله گرسنگی	۲۸
۹. آلودگی محیط زیست	۲۹
تمثیل توئین بی	۳۰
تمثیلی دیگر	۳۱
ریشه اصلی مشکلات	۳۱
راه‌حل‌های ناموفق	۳۳
۱. ضمیمه ایدئولوژی به علم	۳۳
۲. نیاز به روشنفکری	۳۳
۳. عرفان منهای مذهب!	۳۵
بازگشت به ایمان	۳۵
درس دوم: اخلاق بی‌پشتوانه و مسئله «خودی»	۳۷
کدام سوالات انگیزشی و امتحانی	۳۷
علت نیاز به اخلاق و اهمیت مسئله خودی	۳۹
ریشه و طریق پابندی به فضایل اخلاقی	۴۰

۴۲	 عدم امکان اخلاق منهای توحید
۴۳	 انواع «خود» و «خودپرستی»
۴۳	 الف. خود شخصی
۴۳	 ب. خود خانوادگی
۴۴	 ج. خود ملی
۴۵	 سخن گوستاو لوبون
۴۶	 دو گونه مبارزه با «خودی»
۴۸	 نگاه دین به مبنای فضایل اخلاقی
۵۰	 امام حسین علیه السلام و فضایل اخلاقی

فصل دوم: محور اخلاق اسلامی

۵۴	 درس سوم: کرامت نفس در قرآن و حدیث
۵۴	 ک. سوالات انگیزشی و امتحانی
۵۵	 عزت نفس
۶۰	 نفاست نفس
۶۲	 غیرت
۶۲	 آیا تناقض است؟

فصل سوم: مفاهیم اخلاقی اسلام

۶۸	 درس چهارم: توکل (۱)
۶۸	 ک. سوالات انگیزشی و امتحانی
۶۹	 تعریف و تفسیر توکل
۷۰	 تفسیر اول
۷۱	 تفسیر دوم
۷۲	 لغت «توکل» کدام تفسیر را تأیید می کند؟
۷۴	 داستان ابراهیم ادهم و شقیق بلخی
۷۵	 تحلیل داستان
۷۶	 مرد بادیه نشین و رسول خدا صلی الله علیه و آله
۷۶	 توکل در قرآن
۷۷	 توکل نوح پیامبر علیه السلام
۷۸	 توکل در داستان حضرت موسی علیه السلام و قوم بنی اسرائیل
۸۰	 سخن ابوذر در جنگ بدر

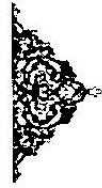
۸۱	توکل ابراهیم علیه السلام و قومش
۸۱	دستور توکل به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
۸۲	مفهوم توکل در آیه دیگر
۸۳	آیه سوره طلاق
۸۴	پرسش و پاسخ
۸۹	درس پنجم: توکل (۲)
۸۹	که سوالات انگیزشی و امتحانی
۹۰	ارکان توکل
۹۱	سخن امیرالمؤمنین علیه السلام
۹۳	توجیه فلسفی توکل
۹۳	شواهدی از قرآن و حدیث
۹۵	داستان بیماری و شفای موسی بن عمران
۹۶	مرد زاهد و درخواست روزی بی واسطه
۹۷	روش دعا و مورد درخواست در کلام نبی اکرم صلی الله علیه و آله
۹۷	حماسی بودن توکل در قرآن
۹۸	خطاب موسی علیه السلام به جوانان قومش
۹۹	پاسخ شعیب علیه السلام و قومش به طبقه مستکبر
۹۹	پاسخ قرآن به منافقان
۱۰۰	پاسخ پیامبران به مخالفانشان
۱۰۲	حد توکل
۱۰۳	پرسش و پاسخ
۱۱۱	درس ششم: رضا و تسلیم
۱۱۱	که سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۱۲	طرح اشکال
۱۱۳	دعا و اصل رضا
۱۱۳	برخی تکالیف اسلامی و اصل دعا
۱۱۴	نارضایتی خدا و اصل رضا
۱۱۴	«حب فی الله و بغض فی الله» و اصل رضا
۱۱۵	دو حدیث نبوی صلی الله علیه و آله
۱۱۶	گناه «راضی بودن به معصیت» و اصل رضا

۱۱۷.....	دو نکته از حضرت امیر علیه السلام
۱۱۷.....	نکته‌ای درباره یهودیان زمان پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۱۸.....	پاسخ به اشکال
۱۱۹.....	تفسیر اصل رضا
۱۲۰.....	نمونه‌ای از رضای حقیقی
۱۲۱.....	رضا، یکی از اسباب سعادت بشر
۱۲۲.....	پرسش و پاسخ
۱۳۲.....	درس هفتم: رضا و صبر
۱۳۲.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۳۳.....	رضای فکری
۱۳۴.....	فیلسوفان خوشبین و فیلسوفان بدبین
۱۳۵.....	توجیه مسئله شرور
۱۳۵.....	رضای قلبی
۱۳۶.....	تحمیلی نبودن مقام رضا
۱۳۷.....	تلاش برای تعیین مرز میان رضا و انزوا
۱۳۸.....	حل مشکل به زبان ساده
۱۳۸.....	راه نیل به مقام رضا
۱۴۱.....	پرسش و پاسخ
۱۴۶.....	صبر
۱۴۷.....	معنی و اقسام صبر
۱۴۹.....	سخن بی‌اساس کسروی
۱۵۱.....	سخن بی‌پایه شبلی
۱۵۲.....	نگاهی به آیات قرآن در باب صبر
۱۵۳.....	صبر در میدان جنگ
۱۵۳.....	شهید، سرمایه تربیتی یک ملت
۱۵۷.....	درس هشتم: صبر
۱۵۷.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۵۸.....	دسته‌بندی آیات قرآن درباره صبر
۱۶۴.....	صبر در بلا یا
۱۶۶.....	صبر در عبادت

صبر در مصیبت.....	۱۶۶
آیات استقامت.....	۱۶۷
استقامت در اصحاب کهف.....	۱۶۹
بیان ملا مهدی نراقی درباره صبر.....	۱۷۰
سه حدیث از پیامبر ﷺ.....	۱۷۱
دو حدیث از امیرالمؤمنین و امام باقر علیهما السلام.....	۱۷۲

فصل چهارم: حقیقت زهد و ترک دنیا

درس نهم: نظر دین درباره دنیا.....	۱۷۵
که سوالات انگیزشی و امتحانی.....	۱۷۵
تفسیر غلط از زهد و ترک دنیا.....	۱۷۶
زهد در قرآن.....	۱۷۷
آیا علاقه به دنیا مذموم است؟.....	۱۷۸
راه حل ها.....	۱۸۰
منطق قرآن.....	۱۸۱
تفاوت میان علاقه و قناعت به دنیا.....	۱۸۲
ریشه منطق قرآن راجع به دنیا.....	۱۸۴
تربیت و اخلاق.....	۱۸۴
کمال مطلوب انسان.....	۱۸۵
درس دهم: تفکر اسلامی درباره زهد و ترک دنیا.....	۱۸۷
که سوالات انگیزشی و امتحانی.....	۱۸۷
تحلیل معنای زهد و زاهد.....	۱۸۸
دو نوع زهدی که مورد قبول اسلام نیست.....	۱۹۰
مفهوم واقعی زهد.....	۱۹۴
هدف های زهد اسلامی.....	۱۹۵
۱. ایثار.....	۱۹۵
۲. همدردی.....	۱۹۶
جلوه هایی از زهد صحیح.....	۱۹۷
درس یازدهم: فلسفه زهد در تفکر اسلامی.....	۲۰۰
که سوالات انگیزشی و امتحانی.....	۲۰۰
داستان امام صادق علیه السلام در خصوص همدردی.....	۲۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

پس از حمد و تسبیح خدای تعالی، سلام و درود خویش را به روان پاک استاد شهید مرتضی مطهری نثار می‌داریم که با شعاع فروزان خود، مردگان را حیات بخشید و به ظلمت‌ها نور افشاند، معلم شهیدی که پس از گذشت چند دهه از شهادتشان آثار و مآثر باقیمانده از آن فقیه سعید همچنان از طراوت و سرزندگی خاصی برخوردار بوده، جوابگوی بسیاری از مسائل و نیازهای فکری جامعه می‌باشد. از این رو ولی معظم فقیه، آثار ایشان را به عنوان مبنای فکری نظام جمهوری اسلامی معرفی نموده است.

در طول سالیان پس از شهادت ایشان دل‌نظیم و چاپ آثار استاد - خصوصاً در سال‌های اولیه - زحمات زیادی صورت پذیرفته که جای تقدیر و تشکر دارد، اما با توجه به تجربه مستمر طرح مطالعاتی آثار شهید مطهری و بازخورد نظرات مخاطبین و اندیشه‌جویان، لزوم بازنگری در نحوه چینش مطالب استاد، مشهود می‌باشد؛ بنا به ضرورت فوق، دبیرخانه بینش مطهر اقدام به بازنگری و بازسازی آثار ایشان نموده است.

ویژگی‌های کتاب اخلاق اسلامی

- ۱- از آنجا که انسان دارای سه ساحت وجودی جسمانی، عقلانی و قلبی است، برای وصول به کمالات انسانی می‌باید همه این ابعاد وجودی تحت تربیت و حیانی قرار گرفته تا رشد متعادل ایجاد شود. در کتاب تربیت و رشد کلیات، عوامل و نتیجه تربیت مورد بررسی قرار گرفت، سپس در کتاب عقل و علم به تربیت عقلانی توجه شد و در این کتاب تربیت نفسی و قلبی به عنوان شاخه‌ای از تربیت تحت عنوان اخلاق اسلامی مورد عنایت می‌باشد.
- ۲- در سیر مطالعاتی آثار شهید مطهری این کتاب به عنوان پانزدهمین کتاب جایابی شده است که از یک سو پس از مباحث «تربیت و رشد اسلامی» و «عقل و علم» قرار گرفته

و از سوی دیگر قبل از کتاب «عدالت» که یکی از مهمترین محورهای تربیت و رشد متعادل ابعاد وجودی انسان می‌باشد، مورد توجه قرار گرفته است.

۳- در فصل اول مباحث مقدماتی مطرح شده که شامل ضرورت اخلاق (درس بحران‌های معنوی و اخلاقی عصر حاضر) و تمایز اخلاق دینی با اخلاق سکولار (درس اخلاق بی‌پشتوانه و مسئله خودی) می‌باشد.

لازم به ذکر است که درس اول حاصل تلفیقی است از گفتار «بحران‌های معنوی و اخلاقی در عصر حاضر» موجود در کتاب فلسفه اخلاق انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) و سخنرانی دیگری تحت عنوان «بحران‌های معنوی و اجتماعی»، که توسط مؤسسه بینش مطهر پیاده‌سازی شده است.

در فصل دوم به بحث کرامت نفس به عنوان محور اخلاق اسلامی و روح حاکم بر آن صرفاً از دیدگاه منابع اسلامی پرداخته شده است. این گفتار در کتاب فلسفه اخلاق انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) موجود می‌باشد.

فصل سوم کتاب (مفاهیم اخلاقی اسلام) شامل پنج درس می‌باشد که همگی در کتاب گفتارهایی در اخلاق اسلامی چاپ صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۹) موجود می‌باشد.

در چهارمین فصل کتاب به بحث مهم زهد اسلامی پرداخته شده است. درس اول این فصل در کتاب حکمت‌ها و اندرزهای انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) و دروس دوم و سوم آن در کتاب احیای تفکر اسلامی (مجموعه آثار، ج ۲۵) موجود می‌باشد.

آخرین فصل کتاب به موانع سیر اخلاقی اختصاص دارد که برگرفته از کتاب «حکمت‌ها و اندرزها» (مجموعه آثار، ج ۲۲) است.

۴- به منظور استفاده هرچه بیشتر اندیشه‌جویان، مباحث به صورت درسی ارائه شده و در ابتدای هر درس سئوال‌های اصلی و انگیزشی آن قسمت آورده شده است.

۵- سایر مطالب مرتبط با موضوعات این کتاب از کتب مختلف استاد گزینش شده و به عنوان مطلب تکمیلی در پاورقی قسمت مربوطه قرار داده شده است.

همچنین آن قسمت از یادداشت‌های استاد که مطالب جدیدی علاوه بر مطالب کتاب داشته، در پاورقی قسمت مرتبط آورده و با عنوان یادداشت استاد متمایز شده است.

۶- چرایی و چگونگی سیر مطالعاتی برنامه ریزی شده در چهار سطح، در کتاب بینش مطهر توضیح داده شده است. اندیشه‌جویان سیر مطالعاتی آسان به مشکل بینش مطهر، لازم است در ابتدا چگونگی مواجهه با آثار استاد شهید مطهری را از کتاب بینش مطهر، مطالعه نمایند.

۷- مطالعه، مباحثه و تدریس این کتاب برای سه هفته در نظر گرفته شده است و برنامه زمان‌بندی مطالعاتی و مقرری این کتاب به شرح زیر می‌باشد:

هفته اول	دروس اول تا چهارم	۶۵ صفحه	پاورقی‌ها جهت مطالعه اختیاری توصیه می‌شود.
هفته دوم	دروس پنجم تا هشتم	۷۰ صفحه	
هفته سوم	دروس نهم تا دوازدهم	۵۰ صفحه	

۸- ترتیب کتاب‌های آثار شهید مطهری که در چهار سطح طراحی شده و مرحله‌بندی آنها در سیر مطالعاتی آسان به مشکل با رویکرد موضوعی و همچنین جایگاه این کتاب در این برنامه به شرح زیر می‌باشد:

سطوح چهارگانه سیر مطالعاتی بینش مطهر (۴ سطح در ۱۱ مرحله)

سطح یک	سطح دو	سطح سه	سطح چهار
مرحله اول	مرحله اول	مرحله اول	مرحله اول
۱. بینش مطهر	۱۳. تربیت و رشد اسلامی	۲۲. اسلام و ملی‌گرایی	۳۱. نهجی به نهج البلاغه
۲. آزادی انسان	۱۴. عقل و علم	۲۳. بیداری اسلامی	۳۲. معرفت‌شناسی
۳. آزادی بندگی	۱۵. اخلاق اسلامی	۲۴. ولایت فقیه و روحانیت	۳۳. علم اخلاق
۴. خدا در زندگی انسان	۱۶. حق و عدالت	۲۵. احیای تفکر دینی و علل دین‌گریزی	۳۴. عرفان اسلامی
مرحله دوم	مرحله دوم	مرحله دوم	مرحله دوم
۵. سیره نبوی ﷺ	۱۷. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد اول (مبانی)	۲۶. اسلام و توسعه	۳۵. خداشناسی
۶. تبلیغ	۱۸. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد دوم	۲۷. پایان پیامبری	۳۶. عدل و قدر
۷. مسئله نفاق	۱۹. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد سوم	۲۸. انسان‌شناسی	۳۷. جامعه‌شناسی و تاریخ
۸. سیره امیرالمؤمنین علیؓ	۲۰. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد چهارم (اخلاق جنسیتی)	۲۹. فطرت انسان	۳۸. پیامبرشناسی
مرحله سوم	۲۱. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد پنجم (حجاب)	۳۰. کمال انسان و انسان کامل	۳۹. امام‌شناسی
۹. نهضت حسینی			۴۰. رستاخیز
۱۰. امر به معروف و نهی از منکر			
۱۱. سیره معصومین علیهم‌السلام			
۱۲. مهنویت			

کتاب ضمیمه (۱- اقتصاد اسلامی ۲- تاریخ عقاید اقتصادی ۳- کتب مباحث فلسفی)

• مفاد کلیه مباحث تفسیری استاد در کتب بینش و رفتار قرآنی توسط انتشارات بینش مطهر به چاپ رسیده است.
در پایان با توجه به اینکه ممکن است در چیشش مطالب کتاب، بتوان با نظم و ترتیب‌بندی بهتر، نتیجه مناسب‌تری از تأثیر مباحث استاد مطهری برای مخاطبین این اندیشه‌های بلند حاصل گردد، از مخاطبین و اندیشه‌جویان این آثار گران‌سنگ متواضعانه درخواست می‌گردد، ما را از راهنمایی‌های ارزشمند خود بهره‌مند فرمایند.

و من الله التوفیق

دبیرخانه بینش مطهر

سید محمد صالح هاشمی گلیپایگانی